

GRENZELOZE Schelde

Nieuws

België - Belgique
P.B.
9300 Aalst 1
3/3489

Afgiftekantoor Aalst 1
V.U. Marcel Rijdsams
Akenkaai 2bis
B-1000 Brussel

31

INHOUD

SPECIAL

HET SCALDIT-RAPPORT

- 2 Inleiding
- 3 Zoet oppervlaktewater
- 4 Kust- en overgangswater
- 5 Sterk veranderde waterlichamen
- 6 Grondwater
- 8 De Klankbordgroep
Implementatie Kaderrichtlijn
Water
- 9 Participatie van de milieu-
NGO's
- 9 Een nieuw leven voor
het Kanaal van Roubaix
- 11 De Tij-Schelde
in model gegoten
- 12 Activiteiten in het
Scheldebekken ...

Driemaandelijkse tijdschrift • nummer 31 • mei - juni - juli 2005

Een uitgave van
GrenzeLoze Schelde -
Escout sans Frontières,
internationaal samen-
werkingsverband
voor de verbetering
en het herstel van het
ecosysteem in en om
de waterlopen van
het Scheldebekken.

Het Scaldit-rapport voorspelt weinig goeds voor de toekomst van de waterlopen in het Scheldebekken. Het is zelfs niet zeker of tegen 2015 de 'goede ecologische toestand van de waterlopen' gehaald kan worden, zoals de Europese kaderrichtlijn Water voorschrijft.

De Europese Kaderrichtlijn Water voorziet een kader voor Europese actie op het vlak van waterbeheer. De bedoeling is om tegen eind 2015 in alle Europese wateren een goede oppervlaktewater- en grondwatertoestand te bereiken. De Kaderrichtlijn Water vertrekt vanuit een stroomgebiedsbenadering. Er wordt gestreefd naar een gezamenlijke visie op het beheer van de waterlopen in het stroomgebied. Om dit te realiseren is een goede samenwerking nodig tussen de lidstaten van grensoverschrijdende stroomgebieden.

De Europese Commissie heeft een aantal informele richtsnoeren opgesteld om een gemeenschappelijke strategie uit te werken voor alle Europese stromen. Maar vooraleer die in praktijk te brengen, wilden de Europese Commissie en de lidstaten hun bruikbaarheid eerst testen in vijftien stroomgebieden, verspreid over heel Europa. Scaldit is een dergelijk pilootproject dat het volledige stroomgebied van de Schelde bestrijkt, van Noord-Frankrijk tot in Nederland. Het Scaldit-project is ontstaan in de schoot van de Internationale Scheldec Commissie en loopt van 01/01/2003 tot 31/12/2005. Met dit project willen de partners* de basis leggen voor de ontwikkeling van een integraal waterbeheer in het Scheldestroomgebiedsdistrict.

Het Scheldegebied onderscheidt zich door zijn bijzonder complexe karakter. Het omvat een volledig internationaal stroomgebied, wat voor heel wat praktische moeilijkheden zorgt bij het onderzoeken en verwerken van gegevens. Het is het enige transnationale gebied dat alle richtsnoeren heeft getest, wat van Scaldit het meest ambitieuze van de proefprojecten maakt, en

het is een van de zwaarst belaste in het rijtje. De meeste waterlopen in het district staan van bron tot monding onder zware druk door de vervuiling van huishoudelijk afvalwater, industrie en landbouw.

De resultaten van het project zijn opgenomen in het Scaldit-rapport dat in december '04 verscheen. Verschillende projectgroepen bogen zich over de karakterisering van het stroomgebiedsdistrict, de analyse van druk en impact op de toestand van de waterlichamen en de economische analyse van het watergebruik. In de volgende artikels vatten we de belangrijkste resultaten van de projectgroepen samen. We gaan na waar de knelpunten zaten en wat de verdere stappen zijn in de werking. Het rapport zou een opstap moeten zijn naar het gezamenlijk stroomgebiedbeheerplan voor het Scheldestroomgebiedsdistrict. Een ambitieus plan, waar dringend nood aan is!

Voor het volledige rapport kan u terecht op www.scaldit.org.

Gert De Smedt & Sylvie Posel

- (*) **1. Vlaams Gewest:** Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)
2. Brussels Hoofdstedelijk Gewest: Institut Bruxellois de Gestion de l'Environnement - Brussels Instituut voor Milieubeheer (IBGE - BIM)
3. Waals Gewest: Direction Générale des Ressources Naturelles et de l'Environnement (DGRNE)
4. Frankrijk: Le Préfet Coordonnateur du Bassin Artois Picardie - La Direction Régionale de l'Environnement Nord-Pas de Calais
5. Nederland: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, DG Water
6. Nederland: Provincie Zeeland.

Typering

Om een karakterisering van het oppervlaktewater uit te voeren, dient het oppervlaktewater ingedeeld te worden in verschillende categorieën: rivieren, meren, overgangswateren en kustwateren.

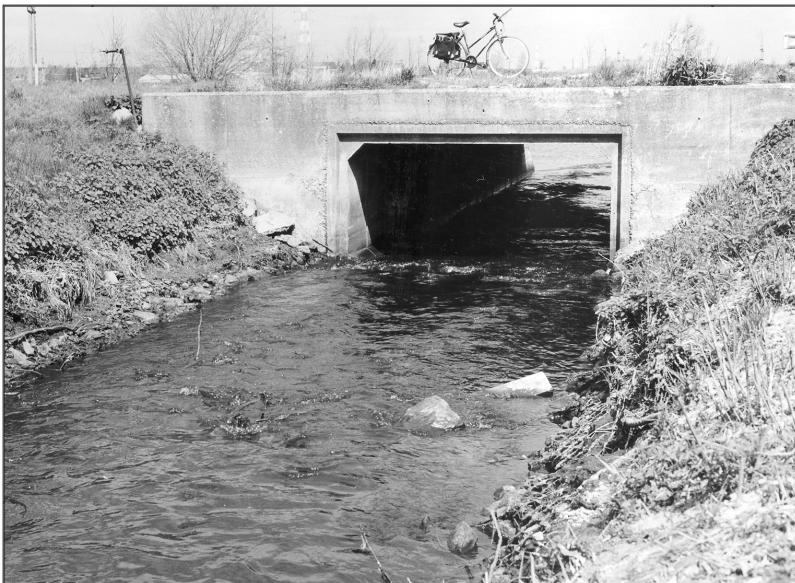
De projectgroep 'zoet oppervlaktewater' vergeleek de gebruikte typologie voor rivieren en meren, de referentietoestanden, de afbakening van de waterlichamen, de gebruikte methoden en in beperkte mate ook de huidige waterkwaliteit.

Rivieren en meren

Zowel voor rivieren als voor meren konden nog geen gemeenschappelijke types vastgelegd worden: de partners gebruiken immers verschillende beschrijvende kenmerken. In België is voor de rivieren nog enige overeenstemming tussen de gewesten; de in Nederland en Frankrijk gebruikte typologieën wijken echter sterk af. Zo blijkt dat de polderwaterlopen ('kunstmatige waterlopen' in de brede zin) in Nederland tot de 'meren' worden gerekend, terwijl deze in Vlaanderen en Frankrijk onder 'rivieren' geklasseerd staan. Omdat de ecologische omstandigheden voor deze polderwaterlopen wel vergelijkbaar zijn, zou afstemming van deze types in de toekomst mogelijk zijn.

Referentietoestand

De 'referentietoestand' is die toestand waarin het waterlichaam zou hebben verkeerd zonder menselijk toedoen. Het vaststellen van deze referentieomstandigheden in het internationaal

stroomgebiedsdistrict van de Schelde bleek een moeilijke opdracht die bij geen enkele partner volledig is afgerond. Er zijn immers nog nauwelijks sites die zich in een onverstoorde staat bevinden.

Huidige toestand

De resultaten van het homogeen meetnet van de Internationale Scheldec commissie geven aan dat de kwaliteit van de Schelde zelf matig tot slecht is. Maar de concrete inhoud van deze omschrijving is niet duidelijk, gezien de grote verschillen in meet- en (vooral) beoordelingsmethoden tussen de regio's.

De 'zwarte punten' zijn voornamelijk te situeren rond de samenvloeiing met de Grote en de Zwarte Spierebeek. Andere zones waar de waterverontreiniging groot is, zijn het Leiebekken en de Zenne stroomafwaarts Brussel. Niet toevallig (gewest)grensoverschrijdende rivieren... Maatregelen om deze zwarte punten weg te werken, zijn genomen, maar het zal nog jaren duren eer de resultaten van de geplande zuiveringsinfrastructuur zullen merkbaar zijn.

Verdere stappen

Voor de grensoverschrijdende waterlichamen en voor vergelijkbare of gemeenschappelijke types van waterlichamen zal de door de lidstaten gedefinieerde 'goede toestand' met elkaar vergeleken worden. Vooral voor de biologische kwaliteit dienen de normen nog afgestemd te worden. De projectgroep van Scaldit wil daarom verder ook nog de vergelijkbaarheid analyseren van de resultaten van de nationale methoden voor de bepaling van de biologische kwaliteit. Voor de meetpunten op de grensoverschrijdende waterlopen zal getracht worden om tot een gemeenschappelijk beheer te komen.

De nationale meetprogramma's voor de grensoverschrijdende waterlopen en voor de gemeenschappelijke types dienen op elkaar afgestemd te worden.

Uiteindelijk zullen nog aanbevelingen geformuleerd worden voor het homogeen meetnet.

Gert De Smedt
met dank aan Henk Maeckelberghe,
Vlaamse Milieumaatschappij

De projectgroep 'kust- en overgangswater' was belast met een analyse van de kenmerken van de kust- en overgangswateren. Die kenmerken betroffen enerzijds de typering en begrenzing van waterlichamen en anderzijds de ecologische en chemische toestand ervan.

Alle landen en gewesten begrenzen op een vergelijkbare wijze hun waterlichamen. In het stroomgebiedsdistrict liggen tien overgangs- en elf kustwaterlichamen. Overgangswaterlichamen zijn o.a. het Somme-estuarium in Frankrijk, het IJzer-estuarium in Vlaanderen en het Schelde-estuarium op Nederlands en Vlaams grondgebied.

Knelpunten

De tweetaligheid maakte dat alle stukken moesten vertaald worden en dat overleg door middel van tolken diende te gebeuren. Daarenboven bemoeilijkte de eigen uitwerking die ieder land of gewest geeft aan de KRW de onderlinge dialoog.

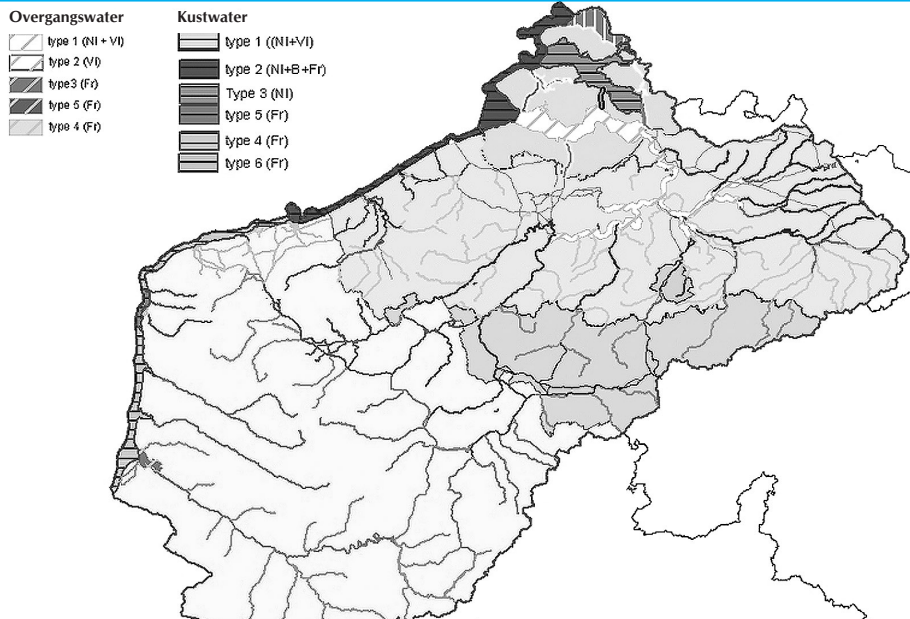
En verder?

Tot eind 2006 werkt de projectgroep nog verder aan:

- 1 het identificeren van gemeenschappelijke waterbeheerkwesties;
- 2 de transnationale analyse van de chemische en ecologische toestand;
- 3 de monitoring van de chemische en ecologische toestand.

De uitkomsten hiervan zijn bouwstenen voor het internationale stroomgebiedbeheersplan, dat in 2009 gereed zou moeten zijn.

Gert De Smedt
met dank aan Bart Kornman,
Rijksinstituut voor Kust en Zee (RIKZ)

▲ De verschillende types kust- en overgangswater (bron: Scaldit)

Een analyse van de chemische en ecologische toestand van de kust- en overgangswateren in het Scheldebekken, zoals de Kaderrichtlijn Water (KRW) beoogt, was nog niet mogelijk. Hiervoor wordt als reden aangegeven dat de toestandsbeschrijving in de landen en gewesten nog onderwerp is van inhoudelijke en bestuurlijke uitwerking.

Deskundigen hadden wel een voorlopig oordeel over de ecologische toestand opgesteld. Deze gaven aan dat geen enkel kust- en overgangswaterlichaam zich 'dichtbij ongestoorde ecologische toestand' bevindt; de toestand die volgens de KRW hoort bij de tegen 2015 te behalen 'goede ecologische toestand' (GET). Voor de overgangswateren is in het algemeen de kwaliteit van algen en bodemdieren onvoldoende, vormen nutriënten vaak een probleem en zijn in het algemeen metalen als cadmium, kwik, lood, koper en/of zink een probleem. Voor de kustwateren is de kwaliteit van de algen in het algemeen onvoldoende en zijn nutriënten een probleem.

▲ Het Schelde-estuarium bevindt zich, zowel wat biologische als fysisch-chemische kwaliteit betreft, 'ver van de ongestoorde conditie'.

De projectgroep 'sterk veranderde waterlichamen' (SVWL) fungeert als platform voor uitwisseling van informatie tussen de verschillende gewesten van het Scheldebekken, met als doel een zekere samenhang tussen de gewesten te bekomen van het concept van 'sterk veranderde waterlichamen' (SVWL) in het Internationaal Stroomgebieddistrict (ISGD) van de Schelde.

▲ Rivier voorlopig aangeduid als 'sterk veranderd' (bron: DGRNE - Waals Gewest)

Met dit doel vonden talrijke uitwisselingen plaats over de gebruikte methodes. Dankzij deze uitwisselingen konden verschillende methodes met elkaar vergeleken worden en eventueel als wederzijdse inspiratiebron dienen. In twee jaar tijd hebben de vergaderingen tot een gedeeld begrip van de thematiek geleid. Twee instrumenten voor de voorlopige aanduiding van SVWL werden door de partners ontwikkeld en internationaal afgestemd: de vergelijkende tabel voor de voorlopige aanduiding van SVWL van het ISGD van de Schelde en de kwantificering van hydro-morfologische veranderingen. Vervolgens werd gezamenlijk een test uitgewerkt voor de Schelde van de bron tot de monding. Ondanks de verschillende benaderingen werd geen enkele incoherentie vastgesteld en het gebruik van verschillende criteria door de partners leidde niet tot betekenisvolle verschillen in de uiteindelijke evaluatie van al dan niet 'sterk veranderde' kenmerken.

De vergelijkende tabel en de kwantificering van belangrijke hydromorfologische veranderingen laten op zich niet toe een voorlopige aanduiding te maken van een waterlichaam als 'sterk gewijzigd'. Vandaag dient trouwens nog altijd beroep te worden gedaan op een 'deskundig advies' voor het antwoord op de kernvraag van de procedure van voorlopige aanduiding van waterlichamen als sterk gewijzigd, voor de evaluatie dus van het risico niet de 'goede ecologische toestand' te behalen omwille van hydro-morfologische veranderingen.

Op basis van de uitgewerkte instrumenten en na overleg met de experts van de verschillende gewesten van de ISGD van de Schelde is de voorlopige aanduiding vandaag bereikt. De Schelde zelf is voorlopig aangeduid als 'sterk veranderd' van bron tot monding. Haar belangrijkste zijrivieren zijn eveneens voorlopig aangeduid als 'sterk veranderd' over het grootste deel van hun loop. Daarenboven stijgt het aantal SVWL en KWL in stroomafwaartse richting. De groeiende invloed van menselijke activiteiten is duidelijk zichtbaar.

Bron: DGRNE - Waals Gewest

Sterk veranderde waterlichamen (SVWL) zijn eenheden oppervlaktewater die ingevolge fysische ingrepen door de mens een fundamentele karakterwijziging ondergingen. Bijgevolg kunnen zij de doelstellingen voor een 'goede ecologische toestand' niet bereiken, zoals die in 2015 wel vooropgesteld zijn voor de 'natuurlijke waterlichamen'*.

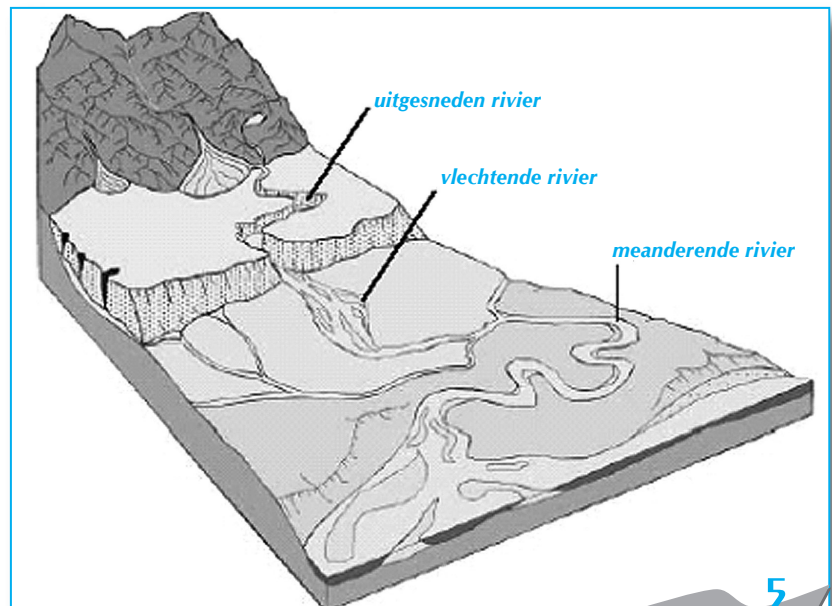
Kunstmatige waterlichamen (KWL) zijn door de mens geschapen - zij bestonden voordien niet.

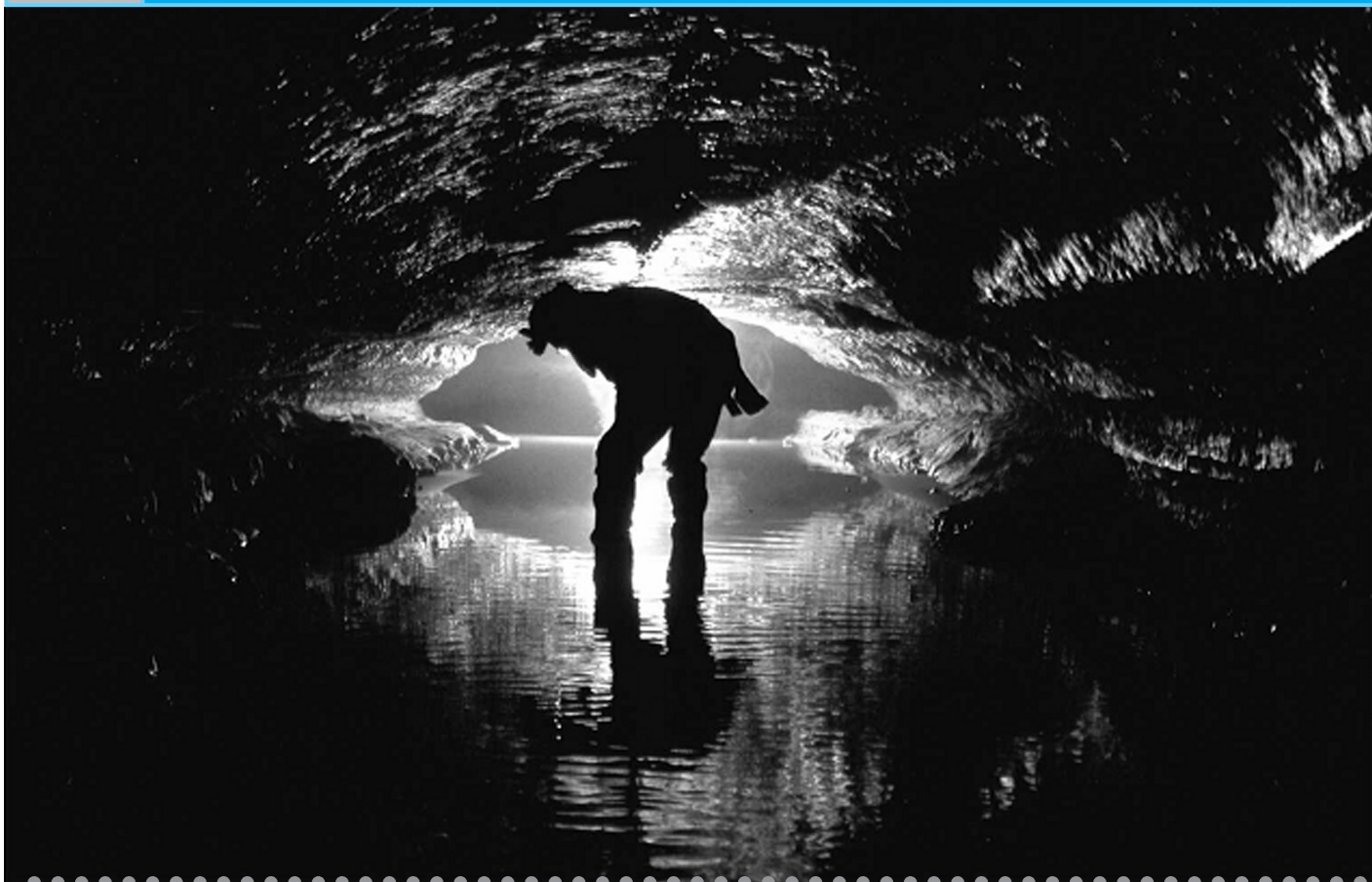
(*) In de zin van 'niet sterk veranderd'

De belangrijkste ondervonden moeilijkheden lagen in het feit dat de fysische kenmerken van delen van het bekken verschillen en dat niet alle gegevens op een zelfde manier beschikbaar zijn in de verschillende regio's. De administratieve 'cultuur' van de betrokken gewesten verschilt, waardoor de standaardisatie van een methodiek illusie is. De voortzetting van de werking van de projectgroep is tegen 2009 na te gaan in welke mate deze voorlopige aanduiding wordt bevestigd. Een aanduiding die grote gevolgen heeft voor de doelstellingen voor de waterlichamen.

Sylvie Posel,
met dank aan Etienne Godts,
Brussels Instituut voor Milieubeheer

▼ Verschillende riviertypes (bron: DGRNE)

De hoofddoelstelling van de projectgroep 'Grondwater' omvatte het uitwerken van de karakterisatie van grondwaterlichamen in het Internationaal Stroomgebiedsdistrict van de Schelde, met als belangrijkste product een eerste inventaris van waterlichamen die dreigen de goede (chemische en/of kwantitatieve) toestand niet te bereiken tegen 2015. Gezien het gebrek aan beschikbare gegevens is enkel een initiële karakterisatie uitgevoerd. Een meer gedetailleerde karakterisatie zou tegen 2010 volgen. Bovendien is de dochterrichtlijn over de bescherming van grondwaterlichamen, die de doelstellingen voor de chemische toestand moet verduidelijken, nog in onderhandeling. Ze zal waarschijnlijk niet van kracht worden voor eind 2005.

Door de sterke druk die menselijk gebruik uitoefent, is het belangrijk te waken dat de kwaliteit van het grondwater niet achteruitgaat of dat de waterlichamen zich op sommige plaatsen zelfs tot een goede toestand kunnen herstellen.

Methode en resultaten

Omwille van de grote verscheidenheid aan hydrogeologische omstandigheden die we vinden in het district, naast de verschillende manieren waarop men de determinologie van de Kaderrichtlijn Water hanteert, was er nood aan harmonisatie. Deze werd mogelijk gemaakt dankzij het gemeenschappelijk stellen van de verschillende kenmerken in een gezamenlijke databank. Bijzondere aandacht ging hierbij uit naar de grensoverschrijdende grondwaterlagen.

De eerste stap bestond uit de begrenzing van de grondwaterlichamen. Dit draaide uit op de aanduiding van in totaal 66 grondwaterlichamen van heel uiteenlopende dimensie, waarvan 46 (dit is twee

derde) grensoverschrijdende. Het totaal opgepompte volume in het hele district bedraagt 844 miljoen m³ per jaar, waarvan 581,5 miljoen m³ bestemd is als drinkwater. De waterlagen van het Krijt voorzien in de grootste volumes, gevolgd door die van de zanden, vervolgens de kalklagen en tenslotte de rotsen.

Evaluatie van het risico tot het niet bereiken van de doelstellingen van de KRW

De partners gebruikten verschillende methoden om hun grondwaterlichamen te klasseren volgens risico*. Hieruit volgt dat de risico's op dit moment moeilijk te vergelijken zijn tussen de partners. Nochtans berusten alle benaderingen op een klassering van de risico's, ofwel volgens de impact die nu vastgesteld wordt, ofwel naar een schatting gebaseerd op de relatie tussen de drukken en de verwachte toestand, rekening houdend met de kwetsbaarheid van het waterlichaam.

(*) Naast de aanduiding 'risicovol' en 'zonder risico', hebben sommige partners het begrip 'twijfelachtig' geïntroduceerd, omdat de beschikbare gegevens geen voldoende evaluatie van het risico op dat moment toelieten.

	Frankrijk	Waals Gewest	Brussels Hoofdstelijk Gewest	Vlaams Gewest	Nederland
Aantal waterlichamen met kwantitatief risico	5	1	0	16	4
Aantal waterlichamen waarvan de huidige chemische toestand onder druk staat	12	5	0	13	1
Aantal waterlichamen met chemisch risico	15	8	2	12	2
Aantal risicovolle waterlichamen	16	9	2	25	4
Verhouding risicovolle waterlichamen	100%	90%	40%	76%	100%

▲ *Samenvatting per partner, van de risicovolle grondwaterlichamen in het Scheldedistrict*

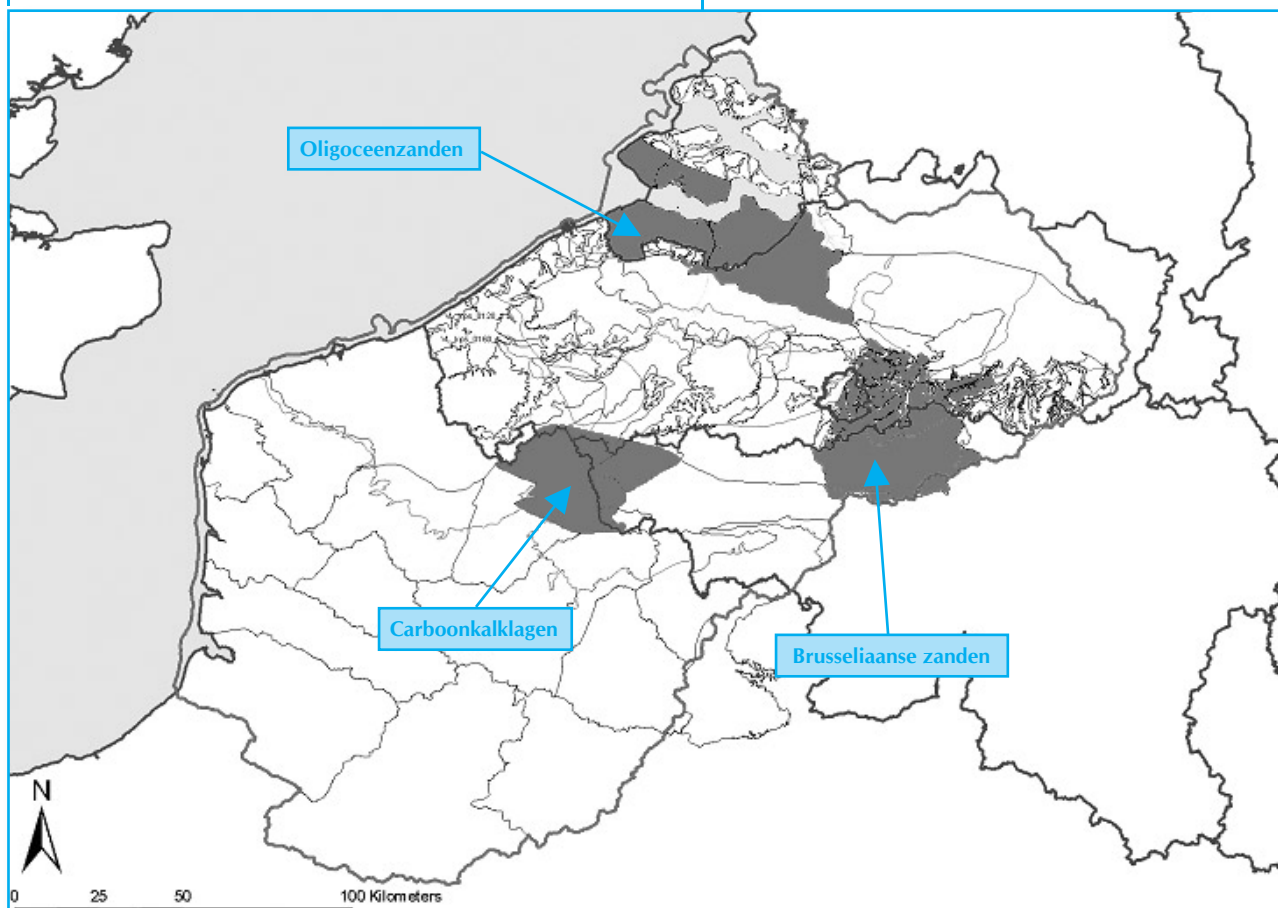
Vaststellingen en toekomstperspectieven

Momenteel is de karakterisering van de grondwaterlichamen in het Scheldedistrict niet voldoende afgerond. Verschillende onzekerheden blijven bestaan betreffende:

- de gedetailleerde karakterisering van bepaalde waterlichamen;
- de bepaling van te bereiken doelstellingen, vooral vanuit kwantitatief oogpunt, maar ook wat betreft de chemische toestand in afwachting van de dochter-richtlijn voor grondwater;
- de verwachting van de toestand van de waterlichamen tegen 2015.

Een overeenstemming blijkt nodig te zijn, zowel naar monitoring toe, om de drukken te doen uitkomen, als voor criteria om de huidige en toekomstige toestand te evalueren. De rol van een internationale coördinatie is in deze context onontbeerlijk voor wat betreft grensoverschrijdende waterlagen, die trouwens zowel in aantal als in productie de meerderheid uitmaken van de grondwaterlichamen van het district.

Sylvie Posel
met dank aan Philippe Meus
Direction générale des Ressources naturelles
et de l'Environnement (DGRNE)

in het Nederlandse deel van het Scheldestroomgebied

In januari 2004 is de Wageningen Universiteit een onderzoek gestart naar het functioneren van de zogeheten KBG-IKS. Dit is een klankbordgroep met vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties in het Nederlandse deel van het Scheldestroomgebied. De groep adviseert de regionale bestuurders in de provincie Zeeland over de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

De Nederlandse overheid wil serieus werk maken van Artikel 14 van de KRW: publieke informatie en consultatie. Zij wil in eerste instantie overleg voeren met maatschappelijke organisaties en regionale bestuurders en in tweede instantie de burgers in brede zin betrekken. In de Klankbordgroep zijn de organisaties vertegenwoordigd uit de sectoren landbouw, natuur en milieu, recreatie & sportvisserij en het bedrijfsleven (inclusief nutsbedrijven).

Onderzoeksvragen

- 1 Is de klankbordgroep een goede vorm om de verschillende belangen in het Nederlands deel van het Scheldestroomgebied evenwichtig te laten doorklinken in de besluitvorming rondom de uitvoering van de KRW?
- 2 Welke rol spelen informatieuitwisseling en kennisontwikkeling in de totstandkoming en impact van adviezen van de klankbordgroep aan de Commissie Regionaal Waterbeheer?
- 3 Onder welke voorwaarden kan het besluitvormingsproces het beste worden ingericht om meer actieve vormen van publieke participatie te stimuleren?

Eerste bevindingen

De deelnemers aan de klankbordgroep zijn tot nu toe positief over het proces. Er is voldoende ruimte voor de eigen standpunten, het stellen van informatieve vragen en het begrijpen van de standpunten/wensen van andere partijen. De grote tijdsdruk en de grote hoeveelheid documenten ('wekelijks 2 centimeter uit Den Haag') worden gezien als bedreiging. De vrees bestaat dat deelnemers zullen afhaken. Daarnaast ervaren de deelnemers een groeiende kloof met de eigen achterbannen. Voor veel 'boeren, burgers en buitenlui' lijkt de KRW nog te weinig tastbaar.

De vaststelling dat de meeste waterlichamen 'at risk' zijn, veroorzaakt schrik en kan demotiverend werken. Tenslotte zijn er maar weinig informele en formele contracten tussen de leden van de klankbordgroep en de regionale bestuurders.

Kansen voor de toekomst: van klankbord naar advies

Het voorbeeld van de klankbordgroep heeft navolging gevonden in het stroomgebied van de Rijn. Maas en Eems zullen mogelijk volgen.

Om tot breed gedragen adviezen te komen is het volgens de onderzoeker nodig dat de leden van de klankbordgroep actiever kunnen deelnemen aan het proces van planvorming. Omdat de projectorganisatie nu sterk de regie in handen had, leverde dit veel vragen op vanuit met name de landbouw en recreatieve sector. Al met al verloopt het proces tot nu toe echter positief en zullen nieuwe kansen zich zeker aandienen: misschien een uitbreiding naar het hele stroomgebiedsdistrict?

Leo Santbergen
Universiteit Wageningen
Voor meer informatie:
leo.santbergen@wur.nl
+31-317-483847

Leo Santbergen (Universiteit Wageningen),
met daarachter Loes de Jong, projectleider van de KBG-IKS.

Van april tot december 2004 namen 6 leden van het Forum van GS-ESF* deel aan de SCALDIT projectgroepen. Bij bepaalde projectgroepen was de participatie open, interessant en constructief, maar de algemene indruk leverde een onvoldoende op.

Hier zijn verschillende redenen voor, zowel van praktische aard (trage toelating tot de projectgroepen, laattijdig bezorgen van vergaderdocumenten, geen financiële ondersteuning) als van inhoudelijke (hoog technische gehalte van bepaalde dossiers). Daarnaast zijn de Scaldit-projectgroepen in hoofdzaak 'technische' organen. Hun rol beperkte zich meestal tot het samenbrengen van gegevens uit elk van de Gewesten, maar van een werkelijke integratie van deze gegevens of een afstemmen van de methodieken op elkaar - zo blijkt ook uit het rapport - is voorlopig nog weinig sprake. Dit gebrek aan ambitie werkte niet wervend voor de milieuNGO's.

De NGO's richten hun acties en middelen liever op niveaus waar hun invloed optimaal is. Een vraag die gehoord werd op de plenaire zitting van de Internationale Scheldecommissie (ISC) in december 2004. De NGO's zijn onlangs uitgenodigd voor een rechtstreeks overleg met de delegatieleiders in november 2005.

Vanaf september 2005 zullen de vergaderingen van de projectgroepen van de ISC heraanbevat worden. In welke mate (leden

van) GS-ESF daar in zullen participeren is nog in beraad.

Een actieve deelname, die de NGO's zelf hebben gevraagd, vergt immers personele en financiële middelen, die voorlopig nog niet betoelaagd worden.

Bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water dient het publiek verschillende keren geraadpleegd te worden. De actieve participatie moet het maatschappelijk draagvlak voor het waterbeleid verhogen. Maar dan is er eerst nood aan sensibilisatie en betrokkenheid van het publiek bij dat beleid. Een rol die in de eerste plaats is weggelegd voor de NGO's, gezien hun nauwe aansluiting bij verschillende doelgroepen en de knowhow om hen op een laagdrempelige manier te bereiken. Maar dan dienen ook daar uiteraard dringend middelen voor vrijgemaakt te worden...

Gert De Smedt
Grenzeloze Schelde - Escaut sans Frontières

() In het Forum van Grenzeloze Schelde zetelen o.a. Grenzeloze Schelde zelf, de federaties van milieuverenigingen van Vlaanderen (BBL), Brussel (IEB en BRAL), Wallonië (IEW), Frankrijk (Nord-Nature) en Nederland (ZMF), maar ook Natuurland, WWF-Belgium en verschillende lokale verenigingen zoals bv. Environnement et Développement Alternatif (EDA),...*

FRANKRIJK

Een nieuw leven voor het Kanaal van Roubaix

Het Kanaal van Roubaix is in Frankrijk gegraven om de Deule met de Marque en de Bovenschelde te verbinden. Het is ongeveer 13 km lang, met 10 sluizen (en 3 aanvullend op het Spierekanaal). De constructie startte in 1827-1831 met de kanalisering van de Marque (van Marquette-Lez-Lille tot Croix) over ongeveer 9 km.

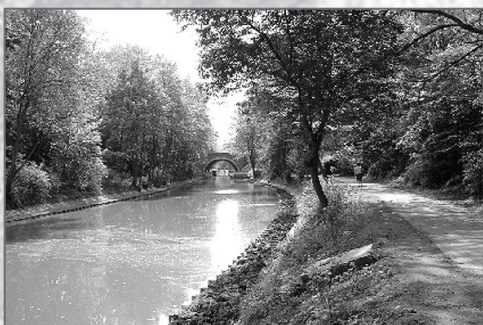
Na de industriële bloei zijn de aan het kanaal gebonden activiteiten (transport van primaire goederen, textiel en chemische producten) sterk afgenomen in de jaren 1970 en definitief stopgezet begin jaren 1980. Eerst was het kanaal bijna verdwenen, daarna ontstond de idee om het in te passen in het "Blauwe spoor" van de Rijselse grootstad en er een levende corridor van te maken. Het kanaal krijgt enkel een toeristische bestemming: het zal in 2008 worden heropengesteld voor pleziervaart. Het zou zowel de inwoners van de aanliggende steden moeten lokken die hun kanaal komen herontdekken, als buitenlandse pleziervaartschepen (uit België, Nederland, Duitsland) die een 'binnenweg' nemen om Frankrijk door te varen. Aldus werden in verschillende fasen inrichtingswerken gepland (en al deels uitgevoerd): verstevigingswerken aan de oevers in hout, herstel van sluizen en bruggen, aanlegvoorzieningen, baggerwerken, ...

Opmerkelijk hierbij is de realisatie van een nieuw, Frans-Belgisch watervoorzieningssysteem op basis van hergebruik van het kanaalwater dat anders bij het versassen verloren zou gaan.

Fauna en flora

De meest kenmerkende soorten zijn: muskusrat, waterhoentje, de wilde eend, de tjiftjaf, het winterkoninkje, de reiger, de meerkoet, de staartmees, de gierzwaluw, de roodwangschildpad, de meerval, de brasem, de zeelt, het klein hoefblad, de sneeuwbal, de ganzerik, de wilde laurier, de zwarte els, de hazelaar, de es, de schietwilg, de gewone esdoorn, de ruwe berk,...

Op bepaalde plaatsen dienden de fauna en flora beschermd te worden.

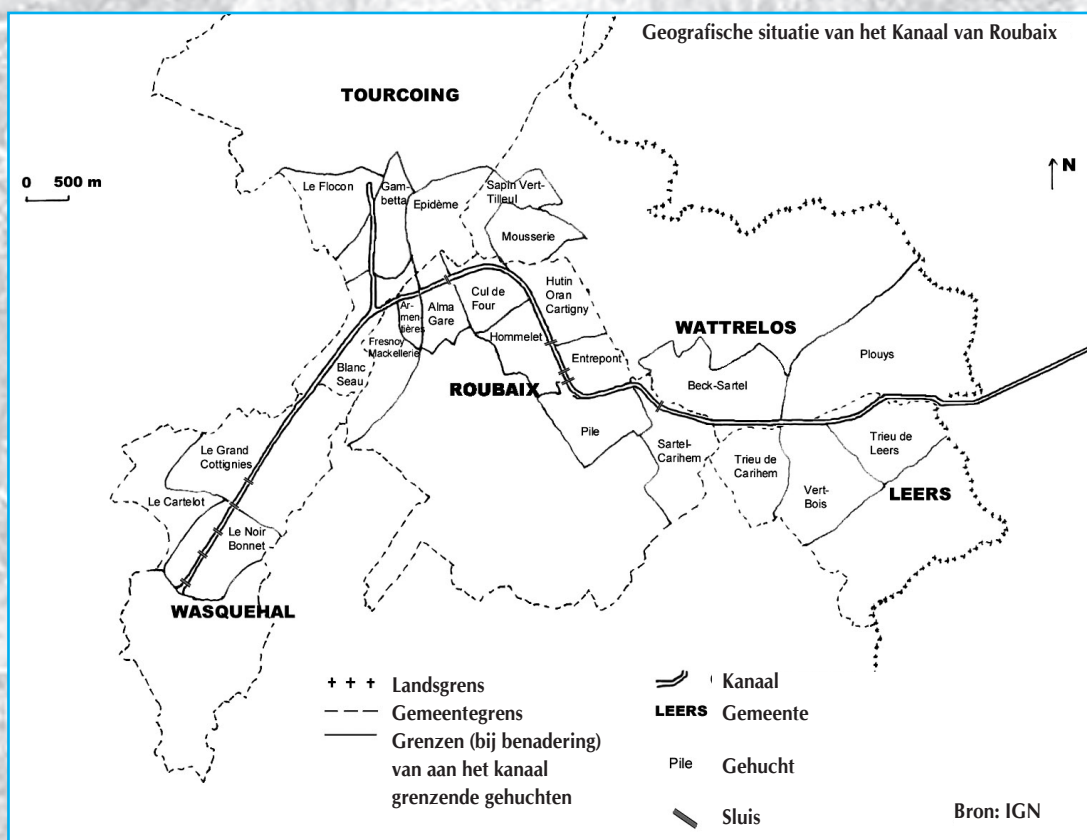
Het Kanaal van Roubaix is over de hele lengte ingedeeld in landschappelijke eenheden: industriezones, volksbuurten, landelijke zones, ingerichte wandelzones, volkstuintjes.... Het algemene herinrichtingsplan houdt rekening met de specifieke kenmerken van deze zones en beoogt op lange termijn de landschappelijke samenhang van de site te bewaren.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit is een gevolg van het industriële verleden van het kanaal: hoewel het oppervlaktewater van goede kwaliteit is volgens de Agence de l'Eau, is de bodem van het kanaal bedekt met 50 cm (of zelfs meer dan 1 m op sommige plaatsen) vervuild slib, tengevolge van industriële lozingen in de eerste helft van de 20e eeuw.

Omdat er geen stroming op het kanaal zit en er al 25 jaar geen schepen meer varen die het water in beweging brengen, is al dit slib opgestapeld op de bodem en verstikt het leven eronder. Op hete zomerdagen kunnen honderden dode vissen hiervan getuigen. De ruiming van het slib is voorzien in de laatste fase van de werken aan het kanaal vóór de heropening, voorzien in 2008.

Gert De Smedt
met dank aan Jean-Baptiste Loosveldt, C.A.N.A.L.

In het kader van het project O!Canal, een samenwerkingsverband van Grenzeloze Schelde met de gemeente Spiere-Helkijn, la Maison de Léaucourt en Association C.A.N.A.L. organiseert C.A.N.A.L. verschillende **begeleide (N/F) wandelingen lang het Kanaal van Roubaix**.

Info op tel. + 33 (0)3 20 28 84 07 of canalanimation@nordnet.fr

De Tij-Schelde omvat het deel van de Schelde dat loopt van Gent tot aan de monding in de Noordzee ter hoogte van Vlissingen. De Tij-Schelde is een belangrijke slagader in het dichtbevolkte Vlaanderen. Scheepvaart, recreatie, waterafvoer, landschap, natuur, economie...: van de Vlaamse waterlopen bezit de Tij-Schelde wellicht de meest uiteenlopende functies. Daarom is het belangrijk haar gedrag te begrijpen zodat we deze functies optimaal kunnen combineren. Computermodellen die de gehele waterloop voorstellen, moeten daarbij helpen.

Het Tij-Scheldemodel

Het Tij-Scheldemodel is een digitale voorstelling van de rivier die het gedrag ervan in hoge mate kan nabootsen en voorspellen. Het model bevat de Schelde vanaf Gent tot aan de monding en daarnaast ook nog de belangrijkste zijrivieren waar de invloed van het getij nog voelbaar is. Het model werd opgemaakt in het kader van de Actualisatie van het Sigmaplan in opdracht van de Afdeling Zee-schelde en wordt beheerd door de Afdeling Waterbouwkundig Laboratorium en Hydrologisch Onderzoek van de Administratie Waterwegen en Zeewezen.

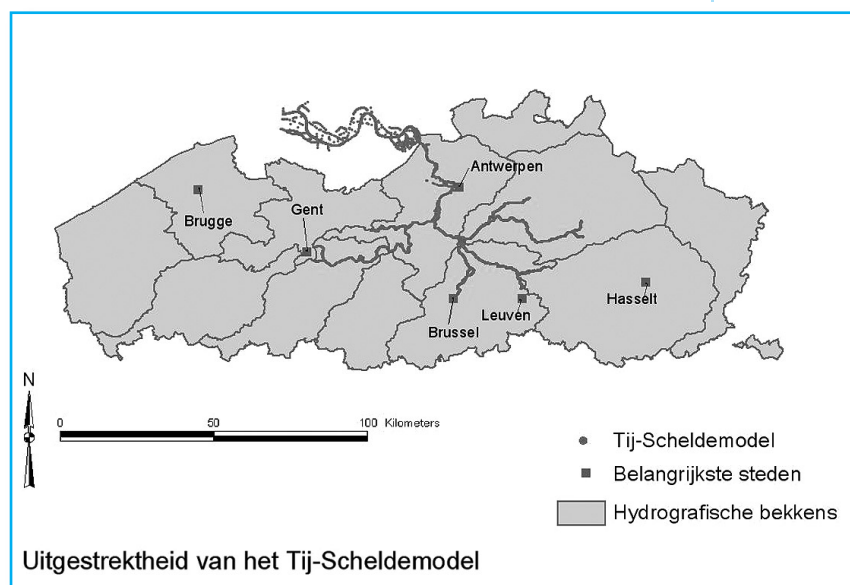
Van studiemodel naar voorspellingsmodel

Met het Tij-Scheldemodel is het ook mogelijk om 'real-time' voorspellingen te doen. Zoals de computermodellen van de weerkundigen in staat zijn om het weer en de neerslag voor de komende dagen te voorspellen, is het Tij-Scheldemodel in staat om tot 48 uur op voorhand de waterstanden en debieten in de rivier te voorspellen. Dat gebeurt enkele keren per dag, op basis van de gemeten waterstanden en debieten en de voorspellingen voor neerslag, wind en waterstand op zee.

Met het voorspellingsmodel voor de Tij-Schelde worden de voorspellingen volledig geautomatiseerd uitgevoerd. Een hydroloog kijkt of de resultaten realistisch en betrouwbaar zijn. Bij ernstige situaties (zeer veel neerslag of storm op zee) kan zo een goede inschatting gemaakt worden hoe hoog het water zal komen, welke plaatsen het meest te lijden zullen hebben en hoe de toestand zal evolueren. Dit helpt bij het tijdig nemen van de juiste beslissingen om schade door wateroverlast te beperken.

Het Tij-Scheldemodel: een onmisbaar instrument in het waterbeheer

Het studiemodel kan veel verschillende scenario's over geplande ingrepen doorrekenen. Zo kan er voor de oplossing gekozen worden die best past in de principes van integraal waterbeheer.

Het model verwerkt neerslaggegevens en debieten van zijbeken en berekent welk effect dat binnenstromende water en het getij op zee hebben op de waterstand en het debiet in de Schelde zelf. Uiteraard heeft dit model nood aan een heleboel gegevens vooraleer het nauwkeurige berekeningen kan doen: gegevens over de bedding en oevers, de vallei, sluizen en bruggen, de neerslag, meetwaarden in de rivier zelf (waterpeilen en debieten) en het watergebruik (lozingen en onttrekkingen).

Waarom deze modellen?

Door telkens bepaalde aanpassingen te doen in het computermodel is het mogelijk om het effect van allerlei geplande maatregelen en ingrepen op een relatief goedkope, snelle en betrouwbare manier te onderzoeken. Levert een dijkverhoging wel het gewenste resultaat op? Wanneer wordt een gecontroleerd overstromingsgebied het best benut? Wat gebeurt er als hier een stuw gebouwd wordt? Op die vragen kan het Tij-Scheldemodel een antwoord geven.

De on-line voorspellingen nemen stilaan een belangrijke plaats in in het permanentiesysteem om waarschuwingen voor dreigende wateroverlast op te stellen.

Deze hoogwaterberichten moeten toelaten om in een vroeg stadium de bevolking en de hulpdiensten te waarschuwen. Snelheid en nauwkeurigheid zijn hierbij de sleutelwoorden. In crisissituaties is het immers essentieel snel betrouwbare resultaten beschikbaar te hebben. Hoe snelheid en nauwkeurigheid met elkaar te verzoenen, blijft een belangrijke uitdaging voor de toekomst.

Jan Ronsijn,
Katrien Van Eerdenbrugh,
Wouter Vanneuvillie en Peter Viaene

AWZ - Afdeling Waterbouwkundig Laboratorium
en Hydrologisch Onderzoek

www.lin.vlaanderen.be/awz/waterstanden/hydra/

O!Canal

Tussen de Deule en de Bovenschelde ontmoeten 3 gewesten elkaar: Nord Pas-de-Calais, Wallonië en Vlaanderen. Over de grenzen heen is dit gebied getekend door een gemeenschappelijke geschiedenis, cultuur en milieu. De sterke verstedelijking oefent een grote druk uit op het leefmilieu. De waterwegen die het gebied doorkruisen lagen aan de basis van de ontwikkeling ervan. De blauwe linten in het landschap nodigen uit tot wandelen, verpozen en ontspannen.

O!Canal, een samenwerkingsverband van Grenzeloze Schelde, de gemeente Spiere-Helkijn, La Maison de Léaucourt en C.A.N.A.L., organiseert deze zomer verschillende begeleide wandelingen (N/F) langs de Bovenschelde en het Kanaal van Roubaix om het patrimonium in dit gebied te herontdekken:

- 28/08:** De Scheldemeersen in volle glorie
- 09/09:** Op zoek naar vleermuizen langs de Schelde
- 18/09:** De herfstkleuren van de afgesneden Schelde-meander van Léaucourt
- 09/10:** Cultuur en natuur langs het Kanaal van Roubaix

Voor meer info of om de folder aan te vragen:
contacteer het secretariaat van Grenzeloze Schelde - Escaut sans Frontières.

Rivierontmoetingen

Er staat wat op til in het Leiebekken: in Vlaanderen maakt de hele Leievallei deel uit van het plan 'rivierherstel Leie': zowel mens, natuur als economie moeten een plaats in de Leievallei krijgen. In Wallonië en Frankrijk dreigen waardevolle natuurgebieden te verdwijnen. Hoog tijd om er ons licht op te steken. In september zal er de volgende 'Rivierontmoeting' plaatsvinden, waarbij we de situatie in Frankrijk en Wallonië onder de aandacht brengen.

De 'Rivierontmoetingen' willen uitwisselingen bevorderen tussen personen en verenigingen uit het grensoverschrijdend gebied tussen Leie, Deule en Bovenschelde voor een gezamenlijke aanpak van de milieuproblematiek in dat gebied.

Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met het secretariaat van GS-ESF.

Schelde-estuarium

Grenzeloze Schelde werkte afgelopen voorjaar nauw samen met Scaldisnet, CVN en natuarpunt aan de opleiding 'Gidsen in het Schelde-estuarium', die een honderdtal geïnteresseerden aansprak. Zij leerden het Schelde-estuarium in al haar facetten kennen. Deze zomer zijn vele van deze Scheldegidsen aan het werk op verschillende wandelingen, fietstochten en boottochten die het Schelde-estuarium met zijn problemen en kansen dichterbij de bevolking moeten brengen.

Info: Scaldisnet op tel. +32 (0)2 201 10 50, info@scaldisnet.be of op www.scaldisnet.be

Zennieuws

De vernieuwde gids 'Water in Brussel', die eind augustus verschijnt wil de waterlopen en de rol van water in Brussel onder de aandacht brengen. Hij biedt een overzicht van mogelijke activiteiten, maar laat je ook kennis maken met de verschillende instanties die zich met het waterbeleid in Brussel bezighouden.

De nieuwe editie van zomer 2005 (N/F) is te verkrijgen aan 2,50 euro op het info- en documentatiecentrum.

Coördinatie Zenne biedt verschillende wandelfolders 'Zochtocht naar een rivier' aan, waarmee je deze zomer op stap kan om zelf de waterlopen in het Zennebekken te ontdekken.

Nieuw:

- de Zenne in Lembeek (N);
- het Gravenbos in Humbeek (N);
- de Pedevallei in Anderlecht (N/F).

Deze folders zijn te verkrijgen in het info- en documentatiecentrum aan 0,50 euro per stuk.

Deze wandelingen kunnen het hele jaar door op aanvraag onder begeleiding gegeven worden voor schoolgroepen of verenigingen. Deelnameprijs 3,75 euro pp. (min. 15 deelnemers).

Alle hens aan dek voor alweer drie weken 'Brussel langs het water ontdekken'!

Deze tochten vinden plaats op de Brusselse kanalen en in de Haven van Brussel van 3 t.e.m. 21 oktober 2005. Het programma in de voor- en namiddag (2,5 uur varen) is gericht naar leerlingen van 9-14 jaar.

In drie ateliers komen de deelnemers meer te weten over de waterwegen, de kwaliteit en de rol van het water, het waterbeleid in Brussel,...

(deelnameprijs 2 euro pp.)

's Middags worden voor een uurtje de allerkleinsten (5-8 jaar) aan boord genomen. Aan de hand van spelletjes, verhaaltjes en waarnemingen ontdekken ze de zeehaven van Brussel en de kringloop van het water. (deelnameprijs 1,25 euro pp.)

Info en inschrijvingen: Coördinatie Zenne +32 (0)2 206 12 03, zenne@gs-esf.be

www.grenzelozeschelde.be

Redactie en vertaling

Dolores Baita,
Christine Braet,
Leo Caemerlynck,
Gert De Smedt,
Sylvie Posel,
Martine Wauters

Vormgeving

Els Vanhaeght
Angélique Corthals

Drukkerij

Druk in de Weer
'Grenzeloze Schelde Nieuws'
wordt gedrukt op 100%
kringlooppapier met inkt
op vegetale basis.

Secretariaat

v.z.w. Grenzeloze Schelde -
Escaut sans Frontières a.s.b.l.
Akenkaai 2bis - B-1000 Brussel
Tel.: +32 (0)2 201 08 08
Fax: +32 (0)2 203 07 09
email: info@gs-esf.be
Openingsuren secretariaat: ma - vr: 9.30u - 17.30u

Abonnement 4 nummers/jaar:
7,50 euro (10 euro voor Nederland
en Frankrijk, 25 euro voor open-
bare besturen en instellingen)
op het rekeningnummer
001-2195556-37 (Fortis, België)